



Република Македонија

МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА

ВЛАДИН АГЕНТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИНФОРМАЦИЈА

за

**состојбата на предмети против Република Македонија пред Европскиот суд
за човекови права за 2008 година**

Скопје, април 2009

1. ВОВЕД

Република Македонија ја ратификуваше Европската Конвенција за човекови права и основни слободи (понатаму ЕКЧП) на 10 април 1997 година. Првите жалби против државата, поднесувани од страна на нејзините граѓани започнаа да пристигнуваат кон крајот на 1999 година.

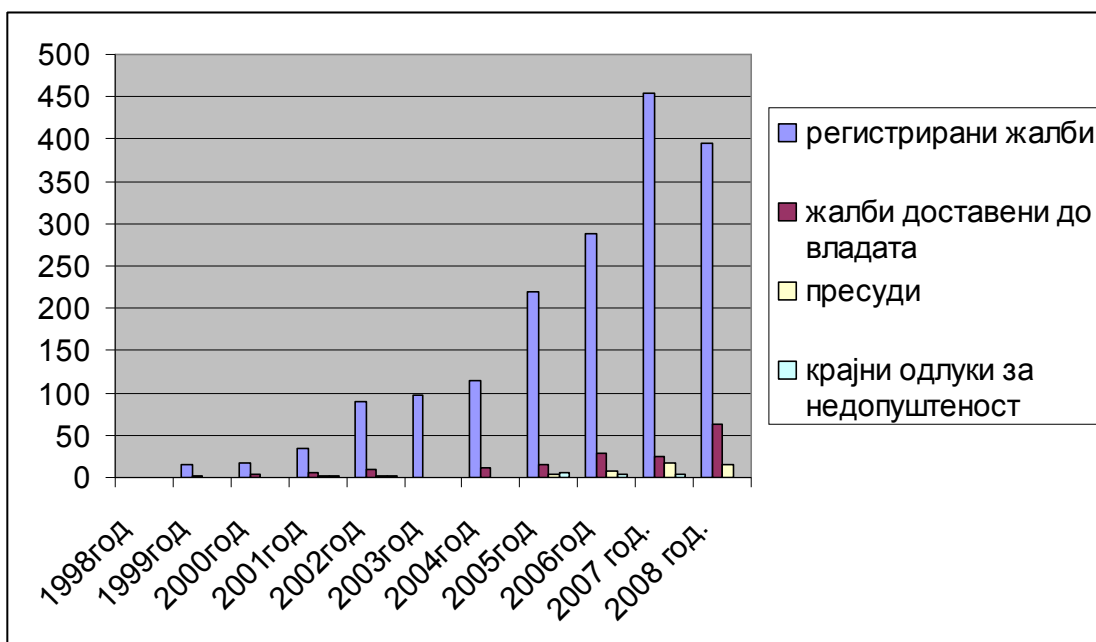
Од ратификација на ЕКЧП во Република Македонија, а заклучно со **31.12.2008** година, Владиниот агент на Република Македонија, постапувал по вкупно **163** апликации по поднесени жалби до Европскиот суд за човекови права (понатаму: ЕСЧП), за наводни повреди на правата и слободите предвидени во ЕКЧП од страна на Република Македонија. Од нив **63** предмети се пристигнати во 2008 година што претставува скоро тројно зголемена бројка на комуницирани предмети во однос на 2007 година.

Од споменатите **163** предмети, заклучно со 31.12.2008 година **112** се завршени, а **51** остануваат во постапка пред ЕСЧП. Од завршените **112** предмети, одлуките по **64** од нив пристигнаа во 2008 година, што значи 50% од сите донесени одлуки од 1997 година до 31.12.2008.

Бројот од 51 предмети кои биле или сеуште се во постапка пред ЕСЧП, заклучно со 31.12.2008 година, е релативен, од аспект на вкупниот и прецизен број на поднесени жалби против Република Македонија пред овој суд¹.

Статистичките податоци на Европскиот суд укажуваат дека во текот на 1998 година, против Република Македонија **биле поднесени** вкупно пет жалби, во 1999 година вкупно 31 жалба, во 2000 година 41 жалба, во 2001 година вкупно 59 жалби, во 2002 година биле поднесени вкупно 95 жалби, во 2003 година 148 жалби, во 2004 година 148 жалби, во 2005 година 234 жалби, а во 2006 година 343 жалби.

¹ Ова се должи на следниве причини: **Прво**, Европскиот суд за човекови права го известува Владиниот Агент само за предметите по однос на поднесените жалби за кои судот оценил дека се допуштени; **Второ**, првите сознанија за предметите против Република Македонија, Владиниот агент ги добива во моментот кога Европскиот суд за човекови права, откако претходно ќе оцени дека жалбата е допуштена, истата ја доставува до Владиниот агент на Република Македонија, со барање Владата на Република Македонија да се произнесе по однос на прифатливоста и основаноста на жалбата. Овој факт претпоставува дека Владиниот агент, кој работи според процедурите на Европскиот суд, не може да располага со вкупниот и прецизен број на жалби кои се во тек пред Европскиот суд во периодот на поднесување на овој извештај, а кои потенцијално можат да бидат искомунцирани до Владата. Единствениот релевантен извор на информации по однос на овие податоци е Годишниот извештај за работа на Европскиот суд.



Компаративен приказ на прогресот на бројот на жалби пред ЕЧП против Република Македонија

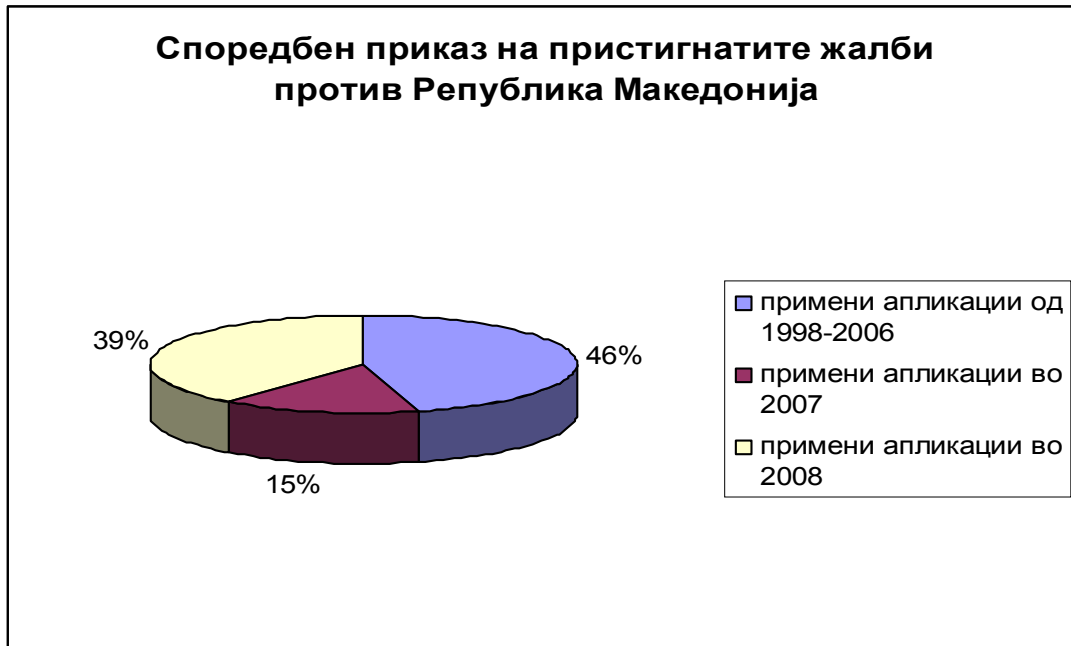
Започнувајќи со прегледот за 2007 година, Судот оценил дека со цел да се добие попрецизна слика за неговата работа, а од причини што во т.н. пред-судска постапка значаен дел од поднесените жалби отпаѓаат од разгледување од различни, пред се процесни причини, статистиката за работата на судот се води во поглед на **апликациите кои се веќе распоредени пред одредено тело за одлучување**², во рамките на организацијата на судот. Оттука, за 2007 година биле распоредени **454**, а за **2008 година 395 жалби** до тело за одлучување во рамките на судот, а во однос на Република Македонија³. Вкупниот број на жалби дадени на одлучување пред тело за одлучување во однос на Република Македонија од 1998 година, а заклучно со 31.12 2008 година е **1745**.

Презентираните податоци укажуваат дека сеуште е на сила рапидниот прогрес на поднесени и комуницирани апликации од страна на Европскиот суд до Владата, тенденција на која Владиноот Агент континуирано укажува во своите извештаи.

² Доколку апликацијата не е веднаш административно одбиена, се распоредува во еден од петте оддели на Судот, од каде апликациите се доделуваат на одлучување на Комитет (во состав од 3 судии) или Совет (во состав од 5 судии).

³ Следствено, со цел следење на прогресот во однос на овој број, а за Република Македонија, важно е да се напомене дека во 2006 година бројот на жалбите распоредени до тело за одлучување, а против Македонија изнесувал **289**.

Самиот податок дека околу 40 проценти од сите вкупно комуницирани апликации до Владата пристигнаа само во 2008 година, е доволен индикатор во прилог на ова тврдење. Истата тенденција се покажа за основана и во поглед на бројот на одлуки на Судот, а донесени во 2008 година. Оваа тенденција и понатаму останува, со оглед на фактот што само во првите два месеци од 2009 година, веќе се примени над 20 нови апликации.



Со цел компаративен приказ, Владиниот агент смета за потребно да се наведе дека бројот на жалбите кои од 1998 заклучно со 31.12 2008 година, се оценети за недопуштени, или одбиени од страна на ЕСЧП уште во прелиминарната фаза на нивно разгледување (значи без истите да се комуницираат до Владата), изнесува 680. Од овој број, вкупно 330 жалби биле недопуштени или одбиени во 2008 година. Овие податоци едновременно дополнително укажуваат на прогресот на бројот на апликации пред Европскиот суд, како и на сеуште недоволната свест и/или потребно правничко знаење за принципите и формалните правила врз основа на кои одлучува Европскиот суд.

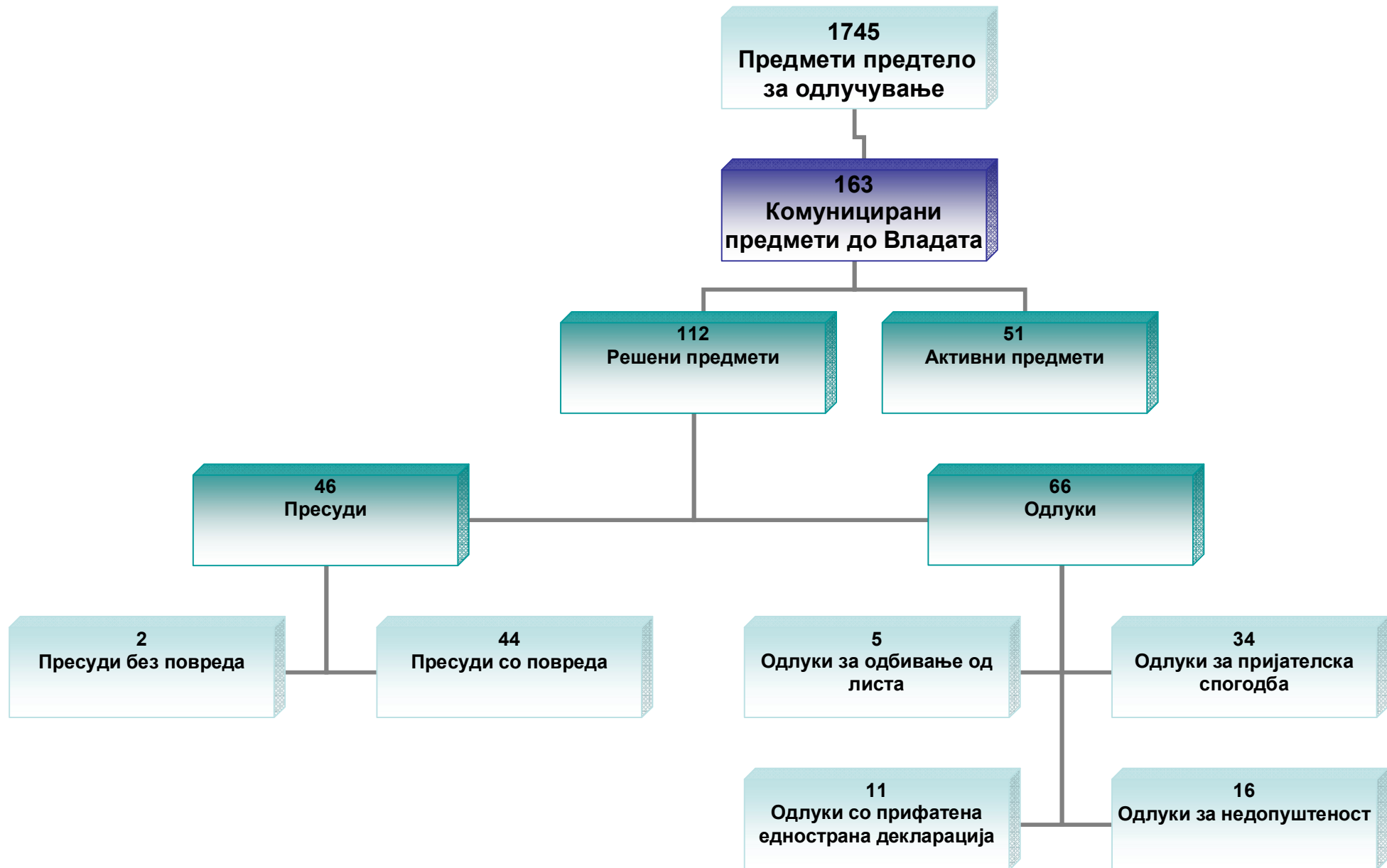


Следат неколку статистички податоци, со цел да се добие генерална слика за обемот на работа на Европскиот суд:

- Во 2008 година во судот биле распоредени за одлучување 49 900 апликации,
- Биле донесени 1543 пресуди,
- Биле одбиени или прогласени за недопуштени 30 164 апликации,

Заклучно со 31.12 2008 година, вкупно 97 300 апликации се наоѓаат во работа пред Европскиот суд, односно пред телото за одлучување. Од вкупниот број распоредени апликации, околу 28 % се насочени против Русија, околу 11% се однесуваат на Турција, а околу 9% на Романија. За споредба, од помалите држави, за Словенија во моментот се во тек 3 200 жалби, за Бугарија 2 250 жалби. Од вкупниот број на апликации, **против Република Македонија заклучно со 31.12 2008 во тек пред судско тело за одлучување се околу 1030 предмети, од кои 395 се распоредени само во 2008 година.**

Во прилог следни шематски приказ на текот на предметите во канцеларијата на Владиниот агент, заклучно со 31. 12 2008 година.



2. ЗАВРШЕНИ ПРЕДМЕТИ

Во текот на 2008 година Европскиот суд ја зголеми својата ефикасност по однос на одлучување на предметите против Република Македонија за 100% и донесе одлуки по 64 предмети против Република Македонија, со што вкупниот број на завршени предмети заклучно со 31.12 2008 година изнесува 112 предмети.

Како завршени предмети, за потребите на овој Извештај и преглед на работата на Владиноот агент и Одделението за поддршка на Владиноот агент се сметаат предметите кои се затворени со одлука на ЕСЧП (пресуда, конечна одлука за недопуштеност, пријателска спогодба или било кој друг вид на одлука со која предметот се симнува од листата на предмети на Судот), од вкупниот број на предмети комуницирани до Владиноот агент, односно Владата на Република Македонија.

Во таа смисла, значајно е да се потсети дека за Европскиот суд, а особено Комитетот на Министри на Советот на Европа, како политичко тело кое врши исцрпен мониторинг на начинот на кој државите – договорни страни ги извршуваат пресудите на Европскиот суд, предмет пред овој суд се смета за завршен во моментот кога Комитетот ќе донесе Финална резолуција со која констатира дека одговорната држава ги исполнила своите обврски согласно членот 46⁴ од Конвенцијата а воедно одлучува да го затвори испитувањето на односниот предмет.

Согласно горенаведеното, Комитетот за министри на 8 октомври 2008 година ги донесе и првите резолуции во однос на предмети против Република Македонија –

⁴ Член 46 - Обврзувачка сила и извршливост на пресудите

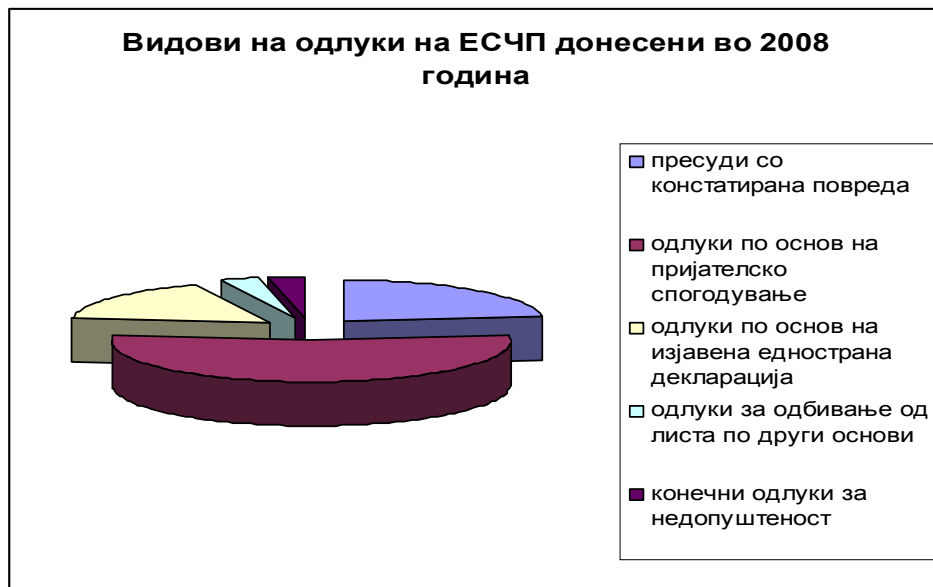
1. Високите договорни страни се обврзуваат дека ќе се придржуваат кон конечните пресуди на Судот во сите предмети во кои тие се страни на спорот. 38

2. Конечната пресуда на Судот ќе се достави до Советот на Министрите, кој ќе го надгледува нејзиното извршување.

за предметите Џидровски, Веселински, Гроздановски и Митревски против Република Македонија.

Од 64-те завршени предмети пред ЕСЧП во 2008:

- со 15 пресуди е констатирана повреда од страна на Република Македонија по однос на човековите права,
- донесени се 34 одлуки со кои предметот се симнува од листата на предмети поради склучено пријателско спогодување,
- донесени се 11 одлуки со кои предметот се симнува од листата на предмети по основ на изјавена еднострана декларација од страна на Владата,
- донесени се две одлуки со кои предметот се симнува од листата на предмети по други основи,
- донесени се две одлуки со кои жалбите се прогласуваат за конечно недоопуштени.



Детални информации по однос на предметите за кои Европскиот суд донел одлука, кон кои се приложуваат преведените пресуди и одлуки континуирано се доставуваат до Владата на Република Македонија, и тоа како во моментот на нивното усвојување од страна на Судот, така и во моментот на нивната

правосилност (конечност), а заради усвојување на соодветни заклучоци од страна на Владата на Република Македонија.

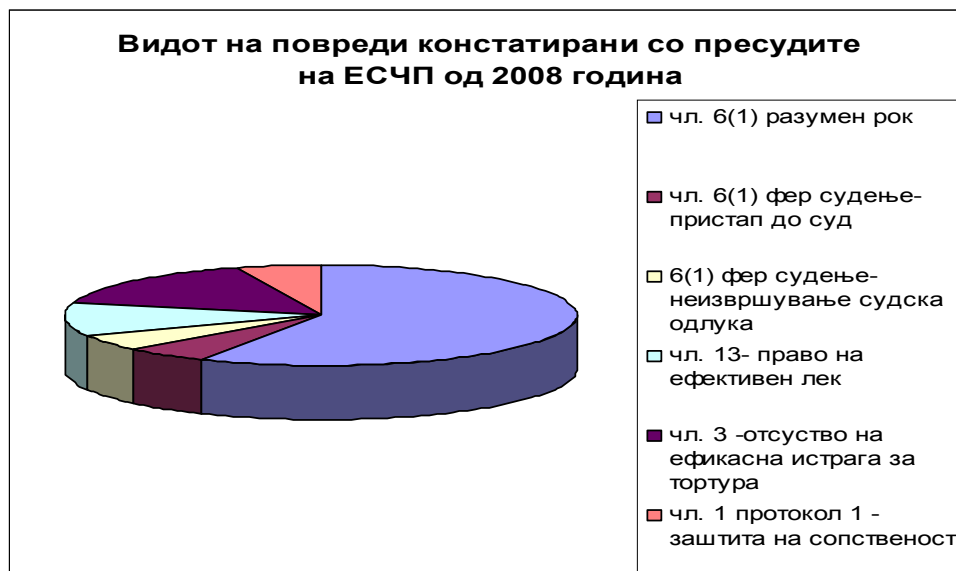
2.1. Досудени отштети со одлуки на Европскиот суд за човекови права

Во 2008 година Европскиот суд одлучувајќи по предметите со пресуди и одлуки против Република Македонија по 60 предмети, ја констатира обврската на државата да исплати обесштетувања на 86 лица во вкупен износ од 172.685 Евра. Притоа, Република Македонија за 2008, по основ на донесени пресуди со констатирани повреди, имала обврска да исплати **45.185 евра** на име отштета, по основ на постигнати пријателски спогодби во 2008 година **105.800** евра, а по основ на изјавени едностранни декларации Република Македонија во 2008 година има обврска да исплати вкупно **21.700 евра**.

Од причини одредени процесни правила врзани со роковите кои се остават на тужената држава за исплата, започнувајќи од правосилноста на пресудата или одлуката, дел од сумата наведена во претходниот став, ќе доспее за наплата во 2009 година. Сепак, доколку овој износ се спореди со средствата побарувани од страна на жалителите, може да се констатира дека постои значителна разлика помеѓу висината на побаруваните, наспроти висината на досудените износи.

2.2. Структура на пресудите на Европскиот суд за човекови права

Во 2008 година беа донесени вкупно **15 пресуди** со кои се констатираше повреда на правата од Конвенцијата од страна на Република Македонија.



Притоа, видно од табелата и понатаму најголемиот број на констатирани повреди се однесуваат на неразумно долгото траење на постапките. Она што е забележително се и неколкуте пресуди со кои е констатирана повреда на членот 3 од Конвенцијата - забрана за тортура и нечовечно постапување, во нејзиниот процедурален аспект, односно отсуство на ефикасна истрага за наводи за тортура. Сите пресуди од овој вид се однесуваат на наводи за тортура од страна на полицијата, и освен една, сите се однесуваат на граѓани од ромско етничко потекло, што фрла дополнително светло на истите.

2.3. Одлуки на Европскиот суд за човекови права донесени по постигнати пријателски спогодби и еднострани декларации

Новитет за 2008 година, по однос на начинот на кој се завршуваат предметите пред судот се и исклучително зголемениот број на склучени пријателски спогодувања. За предмети иницирани уште во 2007 година, Европскиот суд воведо нова практика во разрешувањето на предметите. Имено, судот на двете засегнати страни во случајот уште на самиот почеток на постапката им нуди можност за пријателско спогодување, по пат на потпишување на декларации, со кои страните се обврзуваат и тоа: Владата дека ќе ја исплати наведената парична сума на жалителот на име пријателска спогодба, а жалителот дека од своја страна ќе се откаже од било какви барања кон Република Македонија по однос на било кои

факти - предмет на жалбата, и прифаќа дека ваквата спогодба претставува конечно решавање на спорот.

Значајно е да се напомене дека во сите предмети кои во 2008 година завршиле со пријателско спогодување, Европскиот суд е тој ја иницираше постапката за разрешување на предметите на овој начин, а едновремено ја утврдуваше и предлог сумата за спогодбат како и тоа дека сите предмети каде се иницираше пријателско спогодување се однесуваа на наводна повреда на правото на судење во разумен рок.

Според анализите на Владиниот агент, утврдените суми соодветствуваат на компаративната практика во досегашните пресуди кои се однесуваат на Република Македонија, каде во основа се земаат во предвид времетраењето на постапувањето пред домашните судови, сложеноста на случајот и засегнатиот интерес.

За сите предмети со ваква иницијатива од страна на Судот, Владиниот агент по извршените анализи на судските постапки од жалбите, редовно ја известуваше Владата, едновремено изнесувајќи ги своите аргументи во правец на прифаќањето на ваквите спогодби. Освен спецификите кои се карактеристични од случај во случај, а за кои Агентот исто така се произнесуваше, општиот аргумент кој оди во полза на ваквиот начин на разрешување на предметите е дека конечната одлука на судот, во овие случаи, е одлука со која предметот се симнува од листата на предмети на судот и не се констатира повреда на правата од Конвенцијата од страна на Република Македонија. Ова особено во ситуации како во сите наведени предмети, каде се работи за постапувања по 10 и повеќе години, или за постапувања каде предметот е неколкукратно враќан од страна на повисоките судови, без истите мериторно да одлучат, или во случаи кога судовите очигледно неосновано ја оддолжувале постапката.

Во случаите во кои жалителите ја одбиле предлог-пријателската спогодба, Владата (на предлог на Владиниот агент), користејќи ја претходно востановената пракса на Европскиот суд, по пат на еднострана декларација, ја признава повредата на правото на судење во разумен рок, и понудува одредена сума како компензација за жалителот. Оттука, ценејќи дека повеќе не постојат причини да се

продолжи со жалбата, а врз основа на член. 37 став 1 точка в од Европската конвенција, Владата му предлага на судот да го одбие понатамошното разгледување на жалбите. Во овој вид на еднострани декларации, Владата ја понудува сумата претходно изнесена во пријателската спогодба, намалена за 30%, ценејќи дека тоа е нужно со оглед на признанието за сторената повреда на правата на жалителот, кое се изјавува од страна на Владата.

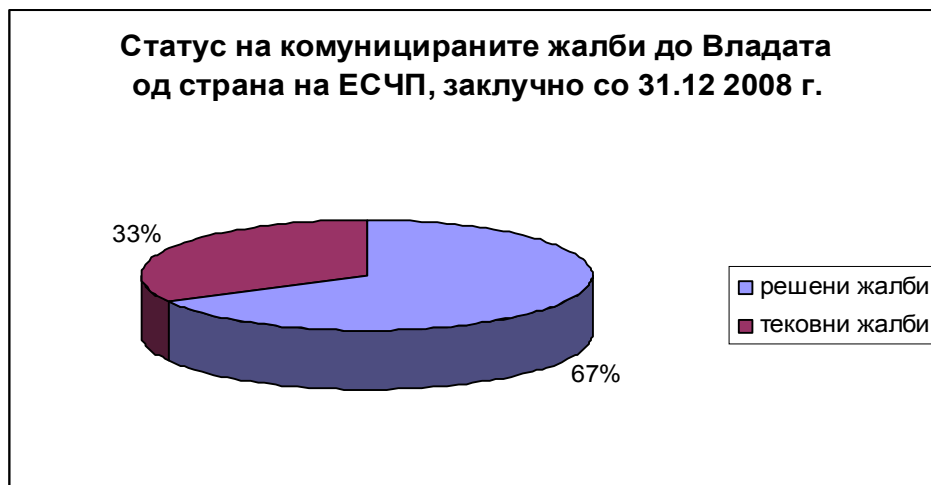
Досегашната пракса покажува дека Европскиот суд го прифати овој модел. Оттука и бројот од 11 завршени одлуки на овој начин во 2008 година. Ставот на Владиноот агент е дека Европскиот суд, во очекување на конечно признавање на ефикасноста на новото домашно правно средство за правото на судење во разумен рок⁵, има намера да ги разреши сите допуштени апликации за повреда на судењето во разумен рок, по што жалителите би се ориентирале кон домашната инстанца која ефективно ќе им биде на располагање. Во таква ситуација (а првите пристигнати предмети во јануари 2009 година и го покажуваат тоа), Европскиот суд до Владата ќе започне да комуницира предмети со други наводи за повреди, од посложена природа, кои долгорочно можат да иницираат сосема поинаква траекторија по однос на почитувањето на човековите права од Конвенцијата од страна на Република Македонија.

3. ПРЕДМЕТИ ВО ТЕК

По сите 51 предмет кои се сеуште активни пред Европскиот суд за човекови права⁶, Владиноот Агент има изготвено писмени обсервации и/или дополнителни

⁵ Се работи за барање на учесници во постапките пред судовите во Македонија за констатирање на повреда на правото за судење во разумен рок, по кое одлучува Врховниот суд, и кое како правно средство беше воведено со Законот за судови од 2005 година, изменето со Законот за изменување и дополнување на Законот за судови од 2008 година. По овие измени, и веќе востановената пракса на Врховниот суд, Владиноот Агент основано очекува во 2009 година Европскиот суд да ја констатира ефикасноста на ова правно средство.

⁶ Во вкупните бројки приложени во овој дел не се вклучени предметите кои се комуницирани до Владиноот агент по 31.12 2008 година.

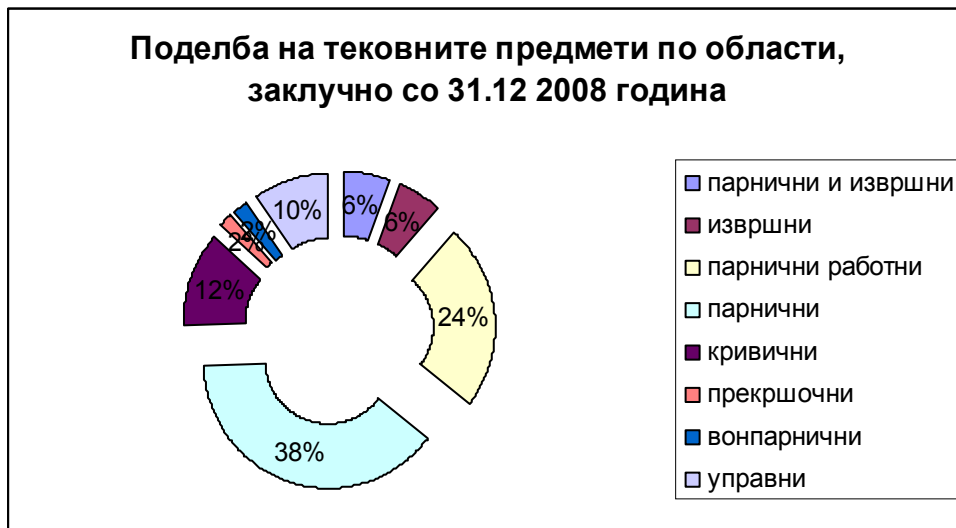


Иако генералното систематизирање на предметите се врши во зависност од тоа на која област припаѓаат, односно каков вид на постапка се водел за истите пред домашните органи, со оглед на спецификите кои се повторуваат низ години наназад, Владиониот Агент смета за упатно да се издвои вкупниот број на парничните предмети кои изнесуваат 76% од предметите, а особено бројот на работни спорови. И понатаму старите извршни предмети, заглавени во судовите со децении, неминовно придонесуваат кон континуирано комуницирање на извршни предмети кои доколку се надоврзат на долгогодишна парница од работен однос се најkomplикуваниот проблем за државата во моментов.

Доколку се земе во предвид веќе воспоставениот нов систем на извршување на одлуките во Република Македонија, (како една системска реформска мерка која државата, помеѓу останатото, ја презеде со цел превенција на долгите траења токму на овие постапки), за кој Комитетот на Министри е редовно известуван во врска со извршувањето на одлуките на Европскиот суд, останува да се обрне особено внимание на големиот број на работни спорови. По однос на истите, Владиониот Агент посочува на две специфики кои се пројавуваат низ овој вид на жалби – невоедначената судска пракса, односно различно мериторно пресудување од страна на домашните судови за предмети со иста правна и фактичка основа, и

⁷ Вообичаено одбраната на Владата се темели на писмени обсервации во кои првенствено се одговара на прашањата поставени од страна на Судот. Дополнително, на барање на ЕСЧП и/или по процена на Владиониот агент, можно е доставување на дополнителни обсервации, како и одговор на барањата за правична отштета доставени од жалителите.

неразумно долгото траење на судските постапки, особено ако се има во вид и домашната одредба за посебно итно решавање на овој вид спорови (член 405 од Законот за парнична постапка). Особено загрижува немањето на изградена воедначена пракса дури и во рамки на еден суд, кога постапуваат различни совети. Ова е констатирано како проблем во сите судски инстанции. Европскиот суд се почесто поканува да се достави судска пракса на домашните судови и поставува конкретни прашања по однос на невоедначениот пристап при донесувањето на одлуките.



Предметите од казнената сфера со учеството од 14% и управните предмети со 10% и натаму не беа некој сериозен проблем за Република Македонија во 2008 година.



Приливот на новокомуницираните предмети во 2008 година, ја следи структурата на тековните предмети за застапеност по области во вкупниот број на предмети, па и понатаму најголем број од активните предмети се по жалби за наводни повреди сторени во граѓанската (парнична) постапка.

4. СТРУКТУРА И КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖАЛБИТЕ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПРЕД ЕВРОПСКИОТ СУД

4.1. Диспропорција на поднесени и комуницирани жалби

Статистичките податоци за регистрирани жалби поднесени против Република Македонија (1745 жалби доделени на одлучување, според последните податоци) пред Европскиот суд и 163 комуницирани предмети (од кои што 2 во 1999г., 4 во 2000 г., 5 во 2001 г., 10 во 2002 г., 11 во 2004 г., 15 во 2005 г., 29 во 2006 г., 24 во 2007 г. и 63 во 2008) преку Владиниот Агент, а до Владата на Република Македонија, укажуваат на огромна диспропорција.

Диспропорцијата се однесува на разликата во бројот на жалбите дадени на одлучување во Судот, во однос на оние кои, по прелиминарното испитување на допуштеноста, се комуницираат до Владата. Жалбите и натаму се отфрлаат како недопуштени најчесто поради неисполнување на некој од формалните критериуми за допуштеноста на жалба, утврдени со Конвенцијата, или пак поради очигледната неоснованост, што е предмет на оценка на Судот за секој поединечен случај. Овој тренд бележи нагорна линија и по оценка на Владиниот агент, и покрај фактот дека

изминаа 12 години од примената на Конвенцијата во Република Македонија, сеуште постои недоволната информираност кај граѓанската и правната јавност во поглед на обемот на надлежности и процедурите пред Европскиот суд, Исклучок се забележува кај жалбите за судење во разумен рок, но се цени дека тоа се должи на извесна “профилираност“ кај правните застапници по однос на овој тип жалби.

Ваквата констатација се потврдува и со анализа на жалбите комуницирани до Владата на произнесување. Подносителите на жалбите, како и нивните застапници пред Европскиот суд од редот на адвокатската професија сеуште сметаат дека Европскиот суд за човекови права претставува касационен суд во однос на домашното судство, односно како суд од четврта инстанца, од кој бараат да се впушта во ценење и изведување на докази кои веќе биле дел од домашните судски постапки.

Во жалбите наместо да се држат на конкретни повреди сторени од домашните органи врз правата и слободите загарантирани со Конвенцијата, жалителите бараат и предлагаат Европскиот суд да цени и изведува докази кои повеќе пати биле предлагани и ценети од домашните судови.. Според судската пракса на Европскиот суд⁸, *“неговата функција не е да се занимава со погрешно утврдени факти, или пак наводно погрешна примена на материјалното право од страна на домашните судови, освен и само доколку тие може да ги загрозат правата и слободите загарантирани со Конвенцијата (Shenk v. Switzerland 12, July 1988, Series A.140 p.29 and 45)*. Токму по овој основ неприкосновено најголем е бројот на жалбите од македонските граѓани кои Европскиот суд за човекови права веднаш ги прогласува за недопуштени, без притоа за истите да ја извести Владата на Република Македонија. Во одреден број предмети, пак, Судот ја прогласува за недопуштена жалбата во претежниот дел, а останува да одлучува само за едно или две права загарантирани со Конвенцијата.

4.2. Диспропорција на бараните и досудените отшети

⁸ При изготвувањето на владините обсервации во својство на одбрана на Република Македонија како тужена страна пред Европскиот суд, секогаш се користи праксата на ЕСЧП.

Перцепцијата на македонските граѓани за Европскиот суд како за четврта инстанца е особено видлива во делот на побарувањето за правична отштета, кое жалителите го подигнуваат уште со самото поднесување на апликација пред Европскиот суд, а и по поднесувањето на писмени обсервации од страна на Владата, во кој стадиум Владата, според правилата на судот, посебно се произнесува за евентуалните подигнати барања за материјална и/или нематеријална штета, како и трошоци во постапката. Во најголем дел од случаите жалителите од Европскиот суд бараат да ја пресуди онаа финансиска отштета која соодветствува на сумите за кои тие сметаат дека им биле ускратени во текот на постапката пред домашните судови. Сепак, Европскиот суд никогаш не се впушта во преоценување на одлуките на домашните органи, туку секогаш се задржува само на утврдување дали во постапките е повредено одредено право согласно Конвенцијата. Оттука, евентуалната сума што судот ќе ја одреди како надомест за правична отштета, секогаш ќе се однесува на отштета заради повредување на правата на жалителите, а не за нивна отштета од исходот од домашните постапки. Впрочем, и согласно праксата на Европскиот суд, целта на институтот правична отштета, така како што е дефиниран и разработен според членот 41 од Конвенцијата⁹, не е збогатување на жалителите кои ќе го добијат спорот против државата, туку неговата улога е да ги направи стандардите во областа на човековите права јавни и обврзувачки. Со други зборови, овие стандарди не се неизбежно и исклучиво врзани со лукративниот аспект од апликацијата пред Европскиот суд – напротив, овој рестриктивен пристап супстанциелно ги намалува истите.

Во прилог на овие констатации е и компарацијата на бараната и досудената отштета во предметите за кои Европскиот суд со пресуда констатирал повреда на Конвенцијата во 2008 година, прикажана подолу.

ПРЕДМЕТ	БАРАНА ОТШТЕТА			ДОСУДЕНА ОТШТЕТА		
	материјална	нематеријална	трошоци	материјална	нематеријална	трошоци
Паризов	1000 000 д	60 000		/	4000	
Трајковски		500 000	2 590	/	1000	645

⁹ Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумна репарација на штетата, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.

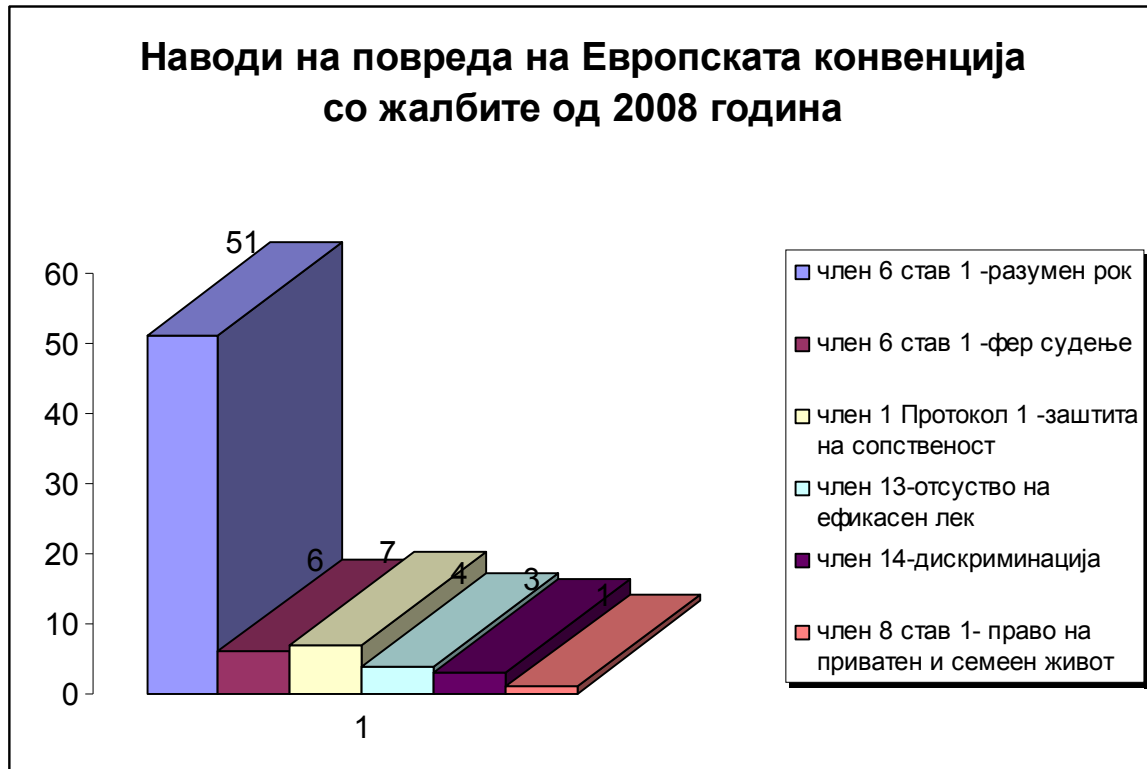
Целадинов		100 000	3 363	/	15000	2000
Сулејманов		20 000	3145	/	3000	1000
Нешевски	40 000	30 000	1600	/	2000	
Ѓозев	36 051	10 000	2 150	/	4440	
Савов	520 565 д	50 000	5000	/	2000	
Фетаовски	нема барање			/	/	/
Јанкуловски	нема барање			/	/	/
Маневски	159 898	/	2563	/	/	/
Пецеви	7 286	30 000	5923	/	2000	/
Димитриева	36 000	46 200		/	800	/
Велова	167 730	390 000		/	1200	/
Николов	1 682 069 00 д	50 000	5000	/	5300	/
Димитриевски	127 300	30 000	7698	/	600	200

4.3. Структура на поднесените жалби

Жалителите пред Европскиот суд најчесто покренуваат апликација за наводна повреда на повеќе права по повеќе членови согласно Европската конвенција. По прелиминарното испитување на допуштеноста на жалбата, а доколку Судот реши да ја комуницира истата до Владиниот агент на понатамошно постапување, Судот поставува прашања до Владата за кои оценил дека се битни при донесувањето на конечната одлука во постапката. Оттука, во пракса, судот не ги зема секогаш во предвид, и не е ограничен со наводите на жалителите во однос на испитувањето кои права според Конвенцијата биле повредени. Сепак, според Владиниот агент, наводите на жалителите за членовите по кои се тврди повреда претставуваат битен индикатор околу тоа во кои области македонските граѓани сметаат дека им се повредуваат човековите права.

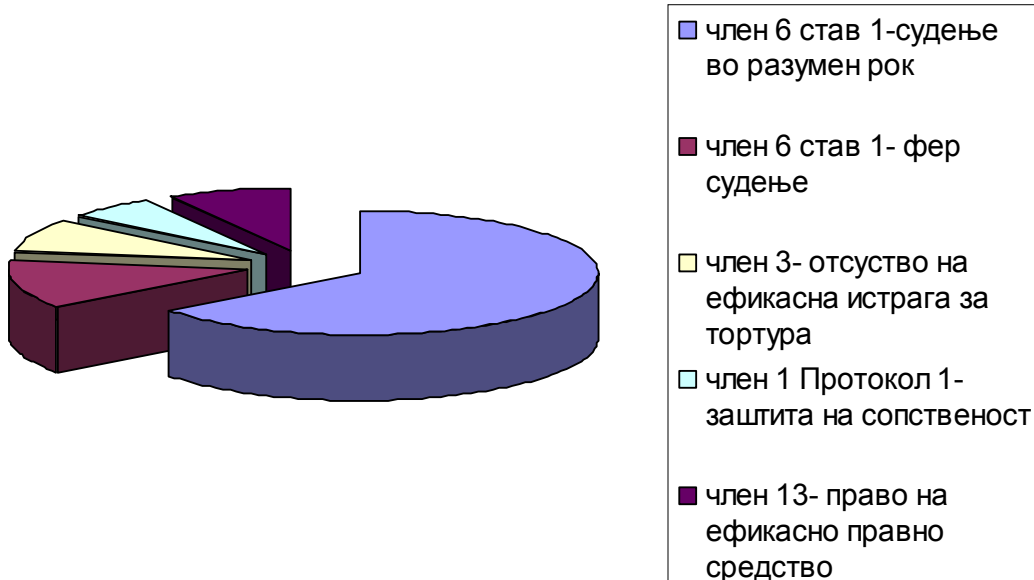
Согласно трендот и од претходните години, и во 2008 година членот 6 став 1 од Конвенцијата, и тоа во делот за судење во разумен рок неприкосновено води во вкупниот број на комуницирани апликации до Владиниот агент. Во 2008 година овој тренд е особено изразен, прво поради фактот што Судот вовеле практика да комуницира т.н. “пакети“ на жалби, со кои едновременно на странките во спорот им предложува и сума за евентуално пријателско спогодување и второ, поради понапред изнесените очекувања дека Европскиот суд ги процесуира сите допуштени апликации против Република Македонија, а во врска со наводи за

повреда на правото на судење во разумен рок, во пресрет на очекуваната оцена за ефикасноста на домашното правно средство за заштита на ова право.



Останува податокот дека во предметите во кои е актуелизиран членот 6 став 1- судењето во разумен рок, констатирано е дека навистина станува збор за граѓански, извршни или управни постапки со времетраење од повеќе години, а често и децении – состојби во кои никаква правна аргументација не може да му се спротисти на фактот на судења, или извршувања на пресуди во толку долги периоди. Генерално, главниот проблем може да се лоцира во неколкукратното враќање на предметите пред првостепените судови, и тоа како по основ на жалба, така и по основ на вонредни правни лекови, ревизија или барање за заштита на законитост. Оттука, се цени дека е разбирлива новата практика на ЕСЧП во однос на одредени жалби насочени против Република Македонија

**Констатирани повреди во сите пресуди
против Република Македонија заклучно со
31.12 2008**



5. ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРЕСУДИТЕ НА ЕВРОПСКИОТ СУД

На напливот на нови предмети кои Европскиот суд за човекови права ги коминицираше до Владата во 2008, соодвествуваше и наплив на донесени одлуки на Судот, и тоа како на пресуди така и на одлуки за недопуштеност, за постигнување на пријателски спогодби со жалителите и за прифаќање на едностранни декларации. Статистичките податоци по однос на истите како и табеларните прикази по години се веќе прикажани понапред во главата 2 на оваа Информација.

По донесувањето на одлуките и стекнувањето на статусот за конечност¹⁰ на пресудите започнува да тече обврската на државата за извршување на истите.

¹⁰ Стекнувањето на овој статус е регулирано со членот 44 од Европската конвенција за човекови права и основни слободи. Пресудата станува конечна кога странките ќе изјават дека нема да бараат нивниот предмет да биде разгледан пред Големиот судски совет, три месеци по денот на донесување на пресудата доколку не се барало предметот да биде разгледан од Голем судски совет, или пак доколку Големиот судски совет го одбие барањето за разгледување.

Обврската на државата за извршување на одлуките на Судот произлегува од членот 46 од Конвенцијата за човекови права¹¹.

Процесот на извршување подразбира преземање на низа поединечни и општи мерки заради отстранување на повредата и последиците кои настанале од истата, како и на причините што довеле до поднесување на жалба пред Судот и соодветно спречување исти или слични повреди во иднина.

Поединечните мерки може да се групираат во две подгрупи: *фискални* - односно исплата на парични средства, доколку такви се досудени и *поединечни правни мерки*, што подразбира можност на жалителот во рамки на домашниот правен систем да ја исправи неправдата која била основ за поднесување на жалбата пред Европскиот суд (тоа најчесто значи можност за повторување или обновување на постапките пред домашните судови).

Општите мерки пак неопходно е да се преземат во случаите кога Европскиот суд констатира системски проблеми во законодавството или практиките во државата, или пак со серија пресуди констатира иста или слична повреда на одредени права загарантирани со Конвенцијата од страна на државата. Овие мерки се преземаат со цел за отстранување на евентуалните системски пречки, за кои се смета дека генерираат повреди на правата на граѓаните загарантирани со Конвенцијата. По однос на Република Македонија, со неколку пресуди на Судот се констатираат системски проблеми кои доведуваат до повреда на правото од членот 6 став 1 од Конвенцијата, со посебен акцент на правото на судење во разумен рок.¹²

Конечните пресуди на Судот се доставуваат до Комитетот на министрите, кој го надгледува процесот на нејзиното извршување, односно конкретните мерки кои

¹¹ Високите договорни страни се обврзуваат дека ќе се придржуваат кон конечните пресуди на Судот, во сите предмети во кои тие се страни на спорот. Конечната пресуда на Судот ќе се достави до Советот на Министри, кој го надгледува нејзиното извршување.

¹² Секој, при определувањето на неговите граѓански права и обврски, или кога е кривично гонет, има право на правично и јавно судење во разумен рок, пред независен и непристрасен трибунал основан со закон. Пресудите ќе се изрекуваат јавно, но печатот и јавноста може да се исклучат во дел или во целиот тек на постапката заради заштита на моралот, јавниот ред или националната безбедност на едно демократско општество, потоа, кога заштитата на интересите на малолетен престапник или приватниот живот на странките во постапката тоа го наложува, или кога судот го смета тоа за стриктно неопходно, кога постојат посебни околности, при која јавноста на постапката би можела да им наштети на интересите на правдата. "

државата ги преземала во правец на извршување на пресудите на Европскиот суд за човекови права. Комитетот на министри почнувајќи од 2008 година започна да одржува сесии четири пати ¹³ во годината, посветени исклучиво на контрола врз извршувањето на пресудите на Европскиот суд од страна на државите-членки.

За преземените дејствија во правец на извршување на пресудите, Комитетот на министри при Советот на Европа(СЕ), го известува Министерството за надворешни работи на Република Македонија, во претходна соработка и комуникација со Владиониот агент кој доставува податоци за преземените дејствија во правец на извршување.

5.1.Законско регулирање на процесот на извршување

Во текот на 2008 се преземаа анализи на процесот на извршување во Република Македонија при што се констатираше дека во државата нема дефиниран процес на кој начин се извршуваат одлуките на Судот, туку е воспоставена пракса Владиониот агент да ја известува Владата на Република Македонија, но и сите други институции кои биле инволвирани во конкретен предмет, со укажувања на кој начин би требало да се постапува за да се постигне извршување на пресудите на ЕСЧП.

Имајќи ја предвид позицијата и статусот на Владиониот агент (државен службеник во Министерството за правда) се заклучи дека тој нема ниту овластувања, ниту можности да предлага или наложува соодветни активности или постапувања на бројни управни или судски органи, ниту пак да ја утврдува динамиката на постапувањата на истите.

Со оглед на тоа дека брзото и ефективно извршување на пресудите на Судот придонесува за зголемување на заштитата на човековите права во земјите-членки и за долгорочната ефективност на европскиот систем за заштита на човековите права, а од друга страна фактот дека извршувањето на одлуките на Судот опфаќа цел комплекс од мерки и дејствија, кои треба да бидат прифатени и одобрени од

¹³ До 2007 година Комитетот на министри одржуваше вакви средби два пати во годината, но заради огромниот број на пресуди и одлуки на Судот чие извршување треба да се следи ,одржувањето на овие средби двојно се зголеми.

меѓународната заедница, а сето тоа во услови кога осудената држава е слободна сама да ги избере начините на кои таа ќе ја изврши својата обврска да ги испочитува конечните пресуди на Судот, извршувањето претставува сериозен проблем како за државите членки на СЕ, така и за Комитетот на Министри при СЕ.

Имајќи ја предвид комплексноста на процесот на извршување, а од друга страна состојбите во државата по тој процес, Владата на Република Македонија во 2008 година заклучи дека најсоодветно е процесот на извршување на пресудите на Европскиот суд за човекови права законски да се дефинира. За таа цел Министерството за правда, имајќи ги предвид Препораката на Совет на Европа *CM/Rec(2008)2* и Резолуцијата *1516 (2006)* пристапи кон подготовка на законски текст за создавање на ефикасен систем за извршувањето на одлуките на Европскиот суд за човекови права, со дефинирани дејствија и временски рамки во кои секоја државна институција ќе постапува во правец на успешно извршување на пресудите, кое за последица ќе има донесување на финална резолуција од страна на Комитетот на Министри со која предметот конечно се трга од листата на предмети на Европскиот суд.

5.2. Новини по однос на неразумно долготраење на судските постапки во Република Македонија

Во однос на мерките за извршување на пресудите на Европскиот суд за човекови права, преземени од страна на државата во правец на надминување на засега најголемиот проблем констатиран од страна на Судот, правото на судење во разумен рок, кој сеуште останува неприкосновено најчестиот основ на кој граѓаните на Република Македонија се жалат на повреда пред Европскиот суд, забележан е извесен напредок. Имено, правното средство воведено со Законот за судови, постапка пред Врховниот суд со која граѓаните можат да бараат директна заштита на правото на судење во разумен рок пред домашните судови, најпосле започна да функционира..

Законските решенија донесени во 2006 година, кои се оценија дека се нефункционални, резултираа со законски измени во март 2008-та година, чија цел беше да се операционализира правното средство. Врховниот суд започна да ги процесуира барањата на граѓаните кои бараат директна заштита на правото на

судење во разумен рок . Ако во текот на 2008 година беа донесени само формални решенија, веќе на почетокот 2009 Врховниот суд донесе и мериторни одлуки со кои оцени преголема должина на неколку домашни постапки и досуди парични обесштетувања за барателите кои соодветствуваат на висината на правичните надомести кои ги досудува и Европскиот суд за човекови права..

Особено е значајна законската обврска на Врховниот суд, пак, во одлучувањето по овој основ покрај законските процесни правила, да се раководи и од правилата и принципите на Европската конвенција, како и од судската пракса на Европскиот суд за човекови права. Последново е од особено значење за правниот поредок на Република Македонија според Владиниот агент и претставува отварање на ново поглавје во развојот и унапредувањето на правниот промет и судиската пракса во македонското правосудство- процес кој е неминовен и во контекст на аспирациите на Република Македонија за полноправно членство во Европската унија. ¹⁴

За одбележување е дека во одлуките во кои Врховниот суд одлучувал мериторно и ги прифатил за основани барањата на граѓаните за заштита на правото на судење во разумен рок се прифатени критериумите за ценење на оваа повреда востановени со судската пракса на Европскиот суд. Последново е силен индикатор дека највисокиот суд во Република Македонија доследно го применува посочениот Закон за судови и се води од утврдената пракса на Европскиот суд .¹⁵

Според податоците, поднесени се околу 190 барања за утврдување повреда на правото на судење во разумен рок до Врховниот суд , од кои е одлучено по околу 80 од истите. Од нив, за 8 се донесени мериторни одлуки, 24 се одбиени како неосновани, а 43 се отфрлени. Оттука, најновите укажувања кои се комуницирани до Европскиот суд од страна на Владиниот агент, а по однос на други предмети против Република Македонија, се во правец на докажување дека новото правно

¹⁴ Одлуките на Европскиот суд на правдата, во правниот поредок на Европската унија претставуваат извор на правото и како такви се задолжително применливи.

¹⁵ Од особено значење во овој контекст е да се спомене и ставот на Уставниот суд, изнесен во Решение У.број 104/2008-0-0, со кое одлучил да не поведе постапка за оценување на уставноста на член 35 став 1 точка 6, член 36 и член 36-а од Законот за судовите. Со ова решение Уставниот суд директно потврдува дека текстот на Конвенцијата е директно поврзан со интерпретацијата на Европскиот суд. Уставниот суд исто така заклучува дека ако домашниот суд ја интерпретира одредбата од Конвенцијата како што пишува без да води сметка и да има увид во праксата на Судот и неговите принципиелни интерпретативни стојалишта, нема да може да ја обезбеди заштитата на правото.

средство на домашен план за заштита на правото на судење во разумен рок е навистина ефикасно.

Оценка на Владиниот агент е дека пред Европскиот суд постепено треба да се исцрпат жалбите на македонските граѓани по однос за заштитата на правото на судење во разумен рок. Оваа прогноза е на долг рок, веројатно во текот на 2009 година, а под услов се оствари очекуваното прифаќање на новото правно средство и неговата оценка за ефикасно од страна на Европскиот суд. При таков развој на настаните, се очекува а) македонските граѓани да се обраќаат до Врховниот суд за заштита на ова право и б) оние граѓани кои се обратиле до Европскиот суд без да го исцрпат домашниот правен лек во таа насока, да се соочат со недопуштеност на своите жалби во Стразбур.

Сето горенаведено упатува на заклучок дека во Република Македонија се преземаат генерални мерки чија цел првенствено е превенција во поглед на повредата на правата согласно Европската конвенција, а особено на правото за кое од досегашното искуство се потврдува дека се поднесуваат најголем број на апликации пред Европскиот суд во однос на Македонија- правото на судење во разумен рок. Сепак, со оглед на релативно неодамнешното стапување во сила на новите закони од погоре, треба да се остави простор за нивна целосна ефектуализација во пракса. Ова особено се однесува за процесните можности по донесена пресуда на Европскиот суд, за што прва премиса е постоењето на таква пресуда. Едновремено, Владиниот агент е на став дека, со целосна имплементација на новото правно средство елаборирано погоре, ставено на располагање на граѓаните со Законот за судови, постапно, но значително ќе се минимизира системскиот проблем по однос на судењето во разумен рок. Се разбира, сето горенаведено е можно да се разгледува само во контекст на целокупниот пакет реформи на правосудниот систем во Република Македонија.

6. НОВИНИ ВО ИЗВРШУВАЊЕТО НА ФУНКЦИЈАТА НА ВЛАДИНИОТ АГЕНТ

Застапувањето на Република Македонија изминативе 11 години пред Европскиот суд за човекови права, започнувајќи од ноември 1998 година, се досега се врши од

страна на Владиниот агент. Притоа, функцијата на Владиниот агент беше востановена, и неговата работа регулирана со Одлуки на Владата на Република Македонија.

Најнапред, со Одлука на Владата за утврдување на положбата на Владиниот агент на Република Македонија во постапката пред Европскиот суд за човекови права, за начелата за организирање на неговата канцеларија, како и за финансирање на неговата работа под бр. 23-2827/1 од 16 ноември 1998 година (Службен весник на Република Македонија” бр. 57/1998), беше утврдено дека Владиниот агент е орган на Република Македонија кој ја застапува Републиката пред Судот и е одговорен за нејзините односи со органите на Советот на Европа во сите случаи и инстанции поврзани со заштитата на човековите права.

Потоа, во 2001 година статусот на Владиниот агент се смени со донесување на новата Одлука на Владата за утврдување на положбата на Владиниот агент на Република Македонија во постапката пред Европскиот суд за човекови права под бр. 23-95/3 од 16 јануари 2001 година (Службен весник на Република Македонија” бр.18/2001), со која се укина независниот статус на Владиниот агент и вршењето на таа функција се прелеа во Министерството за правда, при што Владиниот агент стана државен службеник кој се назначува од редовите на државните советници во Министерството за правда во согласност со Законот за државните службеници.

Функцијата Владин Агент, со сите обврски кои таа ги носи, до 2005 година ја извршуваше само Агентот како поединец без притоа да има соодветен организационен облик кој би му пружал поддршка при вршењето на функцијата. Ова во ситуација кога ниту со Законот за организација и работа на органите на државната управа, функцијата на застапување на државата пред ЕСЧП од страна на Владиниот агент, воопшто не беше предвидена како функција на Министерството, па како резултат на тоа, ниту пак Правилникот за внатрешна организација на Министерството, не се занимаваше со регулирање на работата на Владиниот агент.

Со оглед на ваквата состојба каде извршувањето на целата функција -во широка смисла на зборот Владин агент беше сведена само на едно лице, во 2005 година

се направи обид за конституирање на соодветен организационен облик во Министерството за правда кој требаше да му пружа поддршка во работата. Имено со оглед на фактот дека Законот за организација и работа на органите на државната управа, не ја утврдуваше како битна функцијата на застапување на државата пред Европскиот суд за човекови права од страна на Владиноот агент, не постоеше можност во рамките на Министерството за правда да се формира соодветен организационен облик. Како резултат на тоа се направи квази организационен облик - Одделение за поддршка на работата на Владиноот агент во рамки на Секторот правосудство, со тоа што вработените во Одделението за својата работа му одговараа исклучиво на Владиноот агент. Ваквиот недефиниран статус на Одделението, лимитираните можности за движење во службата, а од друга страна високите критериуми за влегување во Одделението и очекуваниот висок квалитет при реализација на работните задачи, преставуваа сериозна пречка која предизвика одлив на кадрите кои треба да се профилираат во високо остручени луѓе кои можат да одговорат на сите работни обврски кои ги наметнува поддршката при вршењето на функцијата Владино агент .

Имено, соочени со реалноста за досегашната организациона поставеност, како и со надлежностите, правата и обврските на лицата кои се грижат за застапување на интересите на државата и нејзината одбрана пред Европскиот суд за човекови права, но и со бројните други надлежности и ингеренции кои низ текот на годините се кумулираа како обврска на Владиноот агент, ако регулирањето на статусот на Владиноот агент со Одлука беше сосем доволно за почетно оформување на новата функција која беше наметната со ратификацијата од страна на Република Македонија на Европската Конвенција, тоа веќе не е така.

Изминатите 11 години откако Република Македонија е под надлежност на Европскиот суд за човекови права континуирано се случува напливот на предмети против државата (1650) од кои засега само дел од нив се доставени на произнесување до Владата на Република Македонија (162). Последните 3 години се зголеми и бројот на изречени пресуди и одлуки на ЕСЧП (112) што наметна нови бројни обврски кои произлегуваат од пресудите во смисла на преводи, објавувања на пресуди, подготвување на информации до Владата, подготовки за исплата на досудените средства на жалителите. Сето ова во правец на

реализација на еден од сегментите на извршување, следење на извршувањето, бројна комуникација со домашните органи, како и бројни други активности кои се преземаат со цел да се обезбеди компатибилност на легислативата и праксата со стандардите на Европската конвенција за човекови права и основните слободи (ЕКЧП) наметнува бројни обврски во смисла на анализи на судската пракса, на домашното законодавство и предлагање на соодветни измени и дополненија на легислативата.

Со оглед на вака прикажаната состојба се наметна обврската за државата да ја осмисли Функцијата Владин агент на Република Македонија, на сосем поинаков начин од она како што функционира во моментов.

За таа цел Владата на Република Македонија во 2008 година заклучи дека најсоодветно е процесот на застапување на државата пред Европскиот суд за човекови права, законски да се регулира. При тоа беа анализирани искуствата на сите земји членки на Советот на Европа, кои во голема мерка придонесоа за креирање на ефикасен систем за уредување на застапувањето, постапувањето и заштитата на интересите на Република Македонија пред Европскиот суд за човекови права од страна на Бирото кое како орган во состав на Министерството за правда ќе овозможи дефиниран и релативно самостоен статус, неопходен за непречено одвивање и одржување на контактите со домашните судови и со сите други државни органи.

Вака регулираниот статус на Владиниот агент ќе овозможи навистина широко одвртани раце во смисла на комуникација со другите домашни власти, не само во смисла на пристап до потребните податоци, туку и во конкретни барања, напатствија и укажувања за одредени постапувања, што е неопходно и особено битно од аспект на извршувањето на пресудите на Европскиот суд за човекови права како и за изработка на навремена и издржана одбрана на Република Македонија пред ЕСЧП).

7. ЗАВРШНИ СОГЛЕДУВАЊА

1. **Континуиран е зголемениот прилив на предмети пред ЕСЧП против Владата на Република Македонија, предјавен во претходните годишни извештаи, а веќе само во првите три месеци од 2009 година пристигнаа нови 13 предмети.**
2. Во 2008 забележан е 100% пораст на одлуките на Европскиот суд за човекови права. Од досега донесените 112 одлуки на Судот, 60 се донесени токму во 2008 та година. Притоа 15 се пресуди, а останатите 45 се одлуки со кои се констатираат пријателски спогодби, Еднострани декларации или пак недопуштеност на жалбите.
3. Структурата на поднесените жалби пред Европскиот суд во текот на 2006 година го следи трендот на претходните години па и натаму најголемиот број на предмети се однесуваат на предмети од граѓанската сфера.
4. **Најголемиот проблем и понатаму останува разумниот рок на постапување пред домашните судови¹⁶** и немањето на ефективно правно средство за заштита токму на правото за судење во разумен рок. Останува да се следи примената на правното средство за заштита на правото за судење во разумен рок од страна на Врховниот суд (воведено со измените во Законот за судови усвоени во март 2008 година) од кој се очекува поинтензивно да постапува по овие предмети во земјата, со што би се покажал прогрес во сферата на ефективно правно средство за судењето во разумен рок. Судот продолжи со трендот, да досудува правичен надомест за обесштетување на жалителите. Засега извршувањето на пресудите на Европскиот суд во делот на исплатите тече без никаков проблем и исплатите на досудените средства се вршат претежно во роковите определени од Судот.
5. Праксата која Судот иницираше во 2007 година, да иницира пријателски спогодувања помеѓу државата и жалителите, со утврдени износи согласно

¹⁶ Од вкупниот број на пресуди донесени до 31.12 2009 со кои е констатирана повреда на ЕКЧП, се работи за судски постапки, водени пред домашните судови во следниве периоди: 1 постапка започнала во 1982, 1 постапка започнала во 1984, 1 во 1986, 2 во 1987, 1 во 1988, 1 во 1989, 3 во 1991, 5 во 1992, 3 во 1993, 7 во 1995, 6 во 1996, 5 во 1997, 3 во 1998, 2 во 2000 и 1 во 2001.

- праксата на ЕСЧП се интензивираше во 2008 година. Пристигнаа четири пакети со 49 предмети во кои жалителите се жалеа на повреда на правото на судење во разумен рок, а за предмети кои со години биле во постапка пред домашните судови, и за кои ЕСЧП со досегашната судска пракса против Република Македонија, се констатирани како неразумни влијаат врз должината на постапката и претставуваат одговорност на државата.
6. Во 2008 година Владата на Република Македонија направи значителен исчекор во правец на законско нормирање на системот на извршувањето на пресудите на ЕСЧП, како и на институционализирање на системот за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП, а ценејќи ги препораките на Владиот Агент изнесени во Годишниот извештај за 2007 година.
 7. Бројот на пресуди на ЕСЧП со лоцирани проблеми во кривичната сфера што претпоставуваа преземање на генерални мерки, односно мерки на законодавен план и тоа: измени во кривична постапка, за јавното обвинителство и за работата на полицијата (Јашар, Стоименов), се зголемија за уште 3 предмети (Џеладинов, Сулејманов и Трајковски) За таа цел на работните групи кои работат на соодветните измени во наведените закони укажано им е на проблемите констатирани од судовите со цел да се обидат да изготват законски решенија со кои ќе се надминат таквите проблеми во иднина.
 8. Очекувањето на Владиот Агент, особено во услови на прогресот на државата по однос на постапувањата со неразумно долгите постапки на внатрешен план, е дека во догледна иднина ќе се зголеми приливот на предмети во кои граѓаните изнесуваат наводи за повреда на Конвенцијата од страна на домашните органи по други основи (особено правото на пристап до суд, како и правото на слобода и сигурност од аспект на определувањето на притворот).

Со оглед на сето напред изнесено предлагаме Владата на Република Македонија да ги усвои следните

ПРЕДЛОГ ЗАКЛУЧОЦИ

1. **ВЛАДАТА ЈА РАЗГЛЕДА И ЈА УСВОИ** Информацијата со Годишниот извештај за работата на Владиниот Агент и анализа на предметите и постапките против Република Македонија пред Европскиот суд за човекови права за 2007 година.
2. **СЕ ЗАДОЛЖУВА ВЛАДИНИОТ АГЕНТ** тековно да ја известува Владата на Република Македонија за текот на предметите пред Европскиот суд против Република Македонија.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА

Државен советник - Владин Агент

Радица Лазареска Геровска